

Abant Sosyal Bilimler Dergisi

Journal of Abant Social Sciences

2023, 23(3): 1369-1386, doi: 10.11616/asbi.1327858

Entegrasyon Aşamaları ve Kültürel Aktarım Süreci Açısından Avatar (2009) Filminin İncelenmesi

Examination of the Movie Avatar (2009) in Terms of Integration Stages and the Cultural Transfer Process

Buse IŞIKHAN¹

Geliş Tarihi (Received): 15.07.2023

Kabul Tarihi (Accepted): 09.11.2023

Yayın Tarihi (Published): 30.11.2023

Öz: Göçmenin orijinal kültüründen vazgeçmeden ev sahibi toplumla bütünleşmesi anlayışı, entegrasyon kavramını asimilasyon kavramından ayıran en temel farktır. Diğer yandan Milton Myron Gordon (1964) asimilasyonun daha net anlaşılabilmesi için analitik bir ayrım ortaya koymuştur. Bunun neticesinde yedi asimilasyon aşaması oluşturmuştur. Yöntem olarak bu yedi asimilasyon aşaması referans alınarak entegrasyon aşamalarına uyarlanmıştır. Asimilasyon aşamalarındaki kriterler entegrasyon aşamalarında da kullanılmıştır. Bu entegrasyon aşamalarıyla James Cameron'un yönettiği Avatar (2009) filmi değerlendirilmiştir. Bütün entegrasyon aşamalarına uygun filmde denk gelen örnekler olduğu görülmüştür. Böylece oluşturulan entegrasyon aşamalarının örneklerle daha net bir şekilde açıklanması amaçlanmıştır. Özellikle entegrasyon aşamalarının oluşturulma sebebine makale boyunca değinilmiştir. Bu çerçevede entegrasyon ve asimilasyon anlayışları arasındaki ayrım ele alınmıştır. Bununla birlikte filmde kültürel aktarım süreçlerine değinilmiştir. Filmde geçen Na'vi halkının toplumsal örgütlenmesi detaylı bir şekilde incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Entegrasyon Aşamaları, Kültürel Aktarım, Asimilasyon, Toplumsal Örgütlenme, Anglo-Uyum

&

Abstract: The understanding of the immigrant's integration with the host society without giving up his original culture is the most fundamental difference that separates the concept of integration from the concept of assimilation. On the other hand, Milton Myron Gordon (1964) put forward an analytical distinction in order to understand assimilation more clearly. As a method, these seven assimilation stages are taken as a reference and adapted to the integration stages. The criteria in the assimilation stages were also used in the integration stages. With these integration stages, the movie Avatar (2009) directed by James Cameron was evaluated. It has been seen that there are examples in the movie that are suitable for all integration stages. Thus, it is aimed to explain the integration stages created more clearly with examples. In particular, the reason for the creation of the integration stages is mentioned throughout the article. In this framework, the distinction between integration and assimilation approaches is discussed. In addition, the cultural transfer processes are mentioned in the movie. The social organization of the Na'vi people in the movie has been examined in detail.

Keywords: Integration Stages, Cultural Transfer, Assimilation, Social Organization, Anglo-Conformity

Atıf/Cite as: Işıkhhan, B. (2023). Entegrasyon Aşamaları ve Kültürel Aktarım Süreci Açısından Avatar (2009) Filminin İncelenmesi. *Abant Sosyal Bilimler Dergisi*, 23(3), 1369-1386. doi: 10.11616/asbi.1327858

İntihal-Plagiarizm/Etik-Ethic: Bu makale, en az iki hakem tarafından incelenmiş ve intihal içermediği, araştırma ve yayın etiğine uyulduğu teyit edilmiştir. / This article has been reviewed by at least two referees and it has been confirmed that it is plagiarism-free and complies with research and publication ethics. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/asbi/policy>

Copyright © Published by Bolu Abant İzzet Baysal University, Since 2000 – Bolu

¹ Dr., Buse Işıkhhan, Bağımsız Araştırmacı, buseisikhhan06@gmail.com.

1. Giriş

Bu çalışma entegrasyon aşamaları ve kültürel aktarım süreci üzerine yapılan incelemeyi kapsamaktadır. Böylece kültürel / davranışsal entegrasyon; yapısal/sosyal entegrasyon; evlilik entegrasyonu; kimlik entegrasyonu; tutumlara yönelik entegrasyon; davranışa yönelik entegrasyon; yurttaşlık entegrasyonu olmak üzere yedi entegrasyon alt tipi oluşturulmuştur. Bu entegrasyon aşamaları Milton Myron Gordon (1964)'un asimilasyon süreçlerini belirlerken yapmış olduğu analitik ayırmadan uyarlanarak oluşturulmuştur. Gümümüz göç hareketine ve göç sürecine daha uygun olması bakımından Gordon'un asimilasyon tiplerinin, entegrasyon aşamalarına dönüştürülmesi tercih edilmiştir.

Bunlara ek olarak asimilasyon ve entegrasyon anlayışının birbirlerinden en temel farkı, göçmen ve göçün doğasını değerlendirme şekli olduğu söylenebilir. Bütün süreç bu temel bakış açısının etrafında gelişmektedir. Yaygın asimilasyon anlayışının, göçün doğasını önceden belirlenebilir belli girdileri ve çıktıları olan, sonucu tahmin edilebilen bir süreç gibi varsaydığı söylenebilir. Bu sürece göçmen kendi köken kültürüyle girmektedir ve bu süreçte belli ön görülebilir keskin ve geri dönüşü olmayan değişimler yaşamaktadır. Bu öngörülebilir sürecin çıktısı ise göçmenin kendi kültüründen vaz geçmesi ve ev sahibi toplumun kültürünü kazanmasıdır. Bu sürecin doğal ve zorunlu bir sonucu olarak köken kültür eski kültür haline gelmiştir ve yerini yeni kültür olarak ifade edebileceğimiz ev sahibi toplumun kültürü almıştır. Aynı şekilde asimilasyon anlayışı, göçmenin doğasını da önceden öngörülebilir atfetmektedir. Bu görüş ışığında göçmen doğasını edilgen olarak varsaydığı çıkarımı yapılabilir. Göçmenin kendi seçimleri olmadan eninde sonunda tek yönde bir değişime tabi olacağı görüşünü içermektedir.

Ancak entegrasyon, asimilasyona göre daha esnek ve ılımlı bir bakışı açısı sunmaktadır. Entegrasyon anlayışı, birbiriyle etkileşime geçen kültür sistemleri için değişken sonuçları barındırmaktadır. Bu noktada göçmen doğasına bakışının farklı olduğu görülmektedir. Göçmenler, göç ve entegrasyon sürecinde edilgen değil, aktif ve aktördür. Kültürleşme sürecinde etken bir konumda olan göçmen köken kültüründen kendine uyan unsurları korurken, ev sahibi toplumun kültüründen kendine uyan kültür öğelerini kazanmaktadır. Hangi kültür öğelerinin yerine yeni kültür öğelerinin alacağını ve hangi yeni davranış pratiklerini kazanacağını sürecin başında öngörmek imkansızdır. Kişinin köken kültürü, onun tüm seçimlerini ve davranış pratiklerini belirleyen bir referans noktasıdır. Entegrasyon anlayışında bu ön kabul gözetilmektedir. Göçmenin önceki yaşantısından ve toplumundan edindiği alışkanlıklar, değerler, değer yargıları, inançlar tamamıyla başka bir kültür içinde yok olmaz. Kültürleşme sonucu birtakım değişiklikler yaşanmaktadır ancak tamamıyla göçmen köken kültürünü kaybetmez. Aksine maruz kaldığı yeni akım kültürden kendi kimliğine yeni öğeler eklemektedir.

Bütün bunların ışığında bu çalışma, entegrasyon aşamalarını Avatar (2009) filmi üzerinden inceleyen bir araştırmayı içermektedir. Oluşturulan yedi entegrasyon aşamasının daha net ortaya konulması ve örneklendirilmesi için James Cameron'un yönettiği (2009) yapımı "Avatar" filmi analiz edilmiştir. Filmdeki kültürleşme sürecindeki olaylar değerlendirildiğinde yedi entegrasyon aşamasına işaret eden örneklerin olduğu görülmüştür. Bu sebeple filmde geçen örnekler ve bunlara karşılık gelen entegrasyon aşamaları detaylı bir şekilde değerlendirilmiştir. Buna ek olarak filmde ev sahibi topluluğun sosyal örgütlenmesi ve yapısı çok yönlü incelenmiştir.

2. Çalışmanın Yöntemi

Bu çalışmada yöntem olarak, Milton Myron Gordon'un Assimilation of American Life (1964)'da sunduğu yedi asimilasyon çeşidinden uyarlanan entegrasyon tipleri kullanılmıştır. Gordon asimilasyon tiplerini oluştururken, kültürel karşılaşmayı ve devamında yaşanan etkileşim ve iletişim sürecini farklı boyutlara ayırarak ele almıştır. Bu çalışmada da Gordon'un belirlediği değerlendirme açılarından yola çıkılarak entegrasyon süreçleri boyutlandırılmıştır.

Bununla birlikte James Cameron'un yönettiği (2009) yapımı Avatar filmi analiz edilerek entegrasyon aşamaları ve kültürel aktarım süreci incelenmiştir. Kültür etkileşimi, entegrasyon ve uyarlanmış entegrasyon süreçleri filmde sadece Sully ve Na'vi halkının ilişkisi ve Sully'nin Na'vi halkıyla bütünleşmesi bağlamında ele alınmıştır. Filmde asıl ön plana çıkan konudan ya da vurgulanmak istenen

ana mesajdan veya ticari ve politik boyutundan bağımsız bir bakış açısıyla sadece iki kültürün karşılaşması bağlamında kültür etkileşimi odaklı bir analiz yapılmıştır.

Asimilasyon doğası gereği birden fazla kuşağı içeren bir süreçtir. Bu gerçeklik, büyük oranda 1960 sonrası göçle başlayan Amerikan toplumundaki tüm göçmenleri kavramamızı, yirmi birinci yüzyılın başında bile zorlaştırmaktadır (Alba ve Nee, 2003:215). Park ve Burgess'in düşüncelerinden de alıntı yapan Arnold Green, asimilasyon tanımlamasında kültürel davranış ve sosyal yapısal katılım arasında algısal bir ayrım yapmıştır. Ayrım yapılması, özellikle Amerikan deneyimindeki asimilasyon sürecinin anlaşılmasında büyük bir öneme sahiptir (Gordon, 1964:66-67). Asimilasyonun temeli, sınırların aşılmasına ve değiştirilmesine dayanmaktadır. Örneğin bir sosyal sınır, bir toplumun üyelerinin gündelik faaliyetlerinde fark ettikleri bir durumdur ve zihinsel yönelimlerini, birbirlerine yönelik eylemlerini etkileyen kategorik bir ayrımdır (Alba ve Nee, 2003:59). Ayrıca asimilasyon kavramının gitgide daha çok itibarsızlaştığı görülmektedir. Bunun en görünür sebebi ulus çeşitliliğini meşrulaştırma çağrılarının daha kuvvetlenmesi ve nihayetinde başarılı olmasıdır (Barkan,1995:38). Gordon'un asimilasyon anlayışı göçmenin tek yönlü, zorunlu ve mutlak değişim fikrine dayanmaktadır. Diğer yandan ılımlı ve göçmenin kültürel varlığını yok saymayan entegrasyon kavramı, değişen toplumsal koşullara, sosyal yapıya ve göç süreçlerine daha uygun bir bakış açısı sunmuştur. Dolayısıyla bu çalışmada Gordon'un asimilasyon süreçlerine yönelik analitik ayrımı, entegrasyon süreci olarak değiştirilmiştir. Aynı zamanda yapılan değişiklik çalışmanın, göç kavramına ve göç tecrübesine yönelik referans aldığı bakış açısını yansıtmaktadır.

Bu çalışma için Gordon'un asimilasyon tiplerinden yola çıkarak yapılan düzenleme şöyledir. Kültürel / davranışsal asimilasyon yerine kültürel/davranışsal entegrasyon; yapısal asimilasyon yerine, yapısal/sosyal entegrasyon; evlilik asimilasyonu yerine, evlilik entegrasyonu; kimliğe yönelik asimilasyon yerine, kimlik entegrasyonu; kabul edilmiş tutum asimilasyonu yerine tutumlara yönelik entegrasyon; davranış kabulüne yönelik asimilasyon yerine davranışa yönelik entegrasyon ve son olarak yurttaşlığa yönelik asimilasyon yerine yurttaşlık entegrasyonu ifadesi tercih edilmiştir. Gordon'un belirlediği asimilasyon türlerindeki kriterler, düzenlenen entegrasyon aşamalarında da kullanılmıştır. Çalışmada düzenlenen entegrasyon türleri tek tek başlıklarda ele alınmıştır. Detaylıca değinilen entegrasyonla ilgili kısımlarda önce Gordon'un belirlediği asimilasyon türünden bahsedilmiştir. Sonrasında her bir asimilasyon türünün hemen altında uyarlanan entegrasyon tipleri açıklanmıştır. Bunlara ek olarak Sully'nin yeni bir kültürle karşılaşma süreci incelenerek ele alınan entegrasyon türüne uyan örnekler sunulmuştur.

3.Çalışmanın Amacı

Bu çalışmada bir göçmenin ev sahibi toplumla bütünleşmesinde yaşadığı aşamalar ve aşamalarda ilgili kritik sosyal kırılmaların örneklendirilmesi amaçlanmıştır. Özellikle bir film incelemesi tercih edilerek analizlerin görsellikle desteklenmesi hedeflenmiştir. Bununla birlikte çok boyutlu bir süreç olan entegrasyonun göç yazınında, farklı aşamalarından bahsedilmektedir. Örneğin Esser (2000) "sistem entegrasyonu" ve "sosyal entegrasyon "olmak üzere iki boyutta ele almıştır. Sosyal entegrasyonu da kendi içinde "kültürleşme", "sosyal-ekonomik-politik konum", "etkileşim" ve "kimlik" olmak üzere dört alt boyuta ayırmıştır. Sosyal entegrasyon diğer alt entegrasyonların etkileşimine bağlı olarak "asimilasyon", "segrasyon", "çoklu entegrasyon" ve "marjinalleşme" olarak gerçekleşmektedir. Ancak bu çalışmada özellikle Gordon (1961,1964)'un yapmış olduğu asimilasyon aşamalarından hareket edilmiştir.

Bir göçmen için ev sahibi toplumda yeni bir iletişim ve etkileşim seviyesine geçildiğini gösteren sosyal anlar bulunmaktadır. Çalışma boyunca bahsedilen anlara "kritik sosyal kırılmalar" denilmesi tercih edilmiştir. Gordon'un asimilasyon aşamaları farklı yönleriyle bu kritik sosyal kırılma anlarını ortaya koymaktadır. Filmde asimilasyon aşamalarının entegrasyon aşamalarına dönüştürülmesine uygun sosyal kırılma anlarını içeren örnekler bulunmaktadır. Bütün bu sebeplerden dolayı entegrasyona yönelik yeni boyutlandırma yapılması hedeflenmiştir. Özellikle asimilasyon aşamaları yerine entegrasyon uyarlaması kullanılmıştır. Aynı zamanda çalışmanın göç ve göçmenlik kavramlarına bakış açısının yansıtılması amaçlanmıştır. Entegrasyon anlayışı, göçmenin hiçbir zaman kendi kültürünü tamamen silmediği aksine

kendi kültüründen unsurları da var ederek üyesi olmak istediği yeni toplumun bir parçası haline gelme sürecini kapsamaktadır.

Bunlara ek olarak çalışmanın bir diğer önemli amacı, Gordon'un asimilasyon tiplerinden yola çıkarak yeni entegrasyon aşamaları oluşturmaktır. Göçmenin entegrasyon sürecini değerlendirme ve tanımlama kriteri olarak oluşturulmak istenen bu entegrasyon aşamaları, ilerideki saha araştırmaları için ön bir hazırlık çalışması olarak amaçlanmıştır. Bu sebeple uyarlanan entegrasyon aşamalarının örneklendirilmesi için bu aşamaların kriterlerine uygun belirgin kritik sosyal kırılmalar görülen Avatar (2009) filmi tercih edilmiştir. Burada amaç, bir savı ya da teoriyi kurgu ürünü olan bir film üzerinden kanıtlamak değil, daha net açıklamak için örneklendirmektir. Alt amaç olarak ise, kavram ve kuramları kullanarak sosyal olayların incelemesine dair örnek veri oluşturmaktır.

4. Gordon'un Asimilasyon Anlayışı

Birkaç yüzyıldan fazla süren göç deneyimi, Amerika'daki etnik ve ırksal çeşitliliğin artmasına ve Amerikan toplumunun değişmesine etki etmiştir. Bu değişimlerle asimilasyon kavramının tanımı ve özellikleri gelişmiştir. Bununla birlikte Şikago Okulu'nun yapmış olduğu ampirik çalışmalar, asimilasyon kavramının detaylandırılmasına katkı sağlamıştır. Thomas, Park ve Miller göçmen grupları zorlamak yerine Amerikan yaşamına kendi hızlarında uyum sağlamaya bırakmanın, daha sorunsuz bir asimilasyon sağlayacağına dikkat çekmiştir (Alba ve Nee,2003:18,20). Asimilasyon sürecinin doğasını netleştirmek için analitik bir ayırım geliştiren Gordon (1964:71) asimilasyon sürecinin, birbirinden ayırt edilen aşamalar ya da alt süreçler içinde farklılaşan derecelerde yaşandığını belirtmiştir. United Nations (2011:24)'a göre, gelişmekte olan Avrupa ülkeleri ve Orta Asya ülkelerinde (Emerging Europe and Central Asia- EECA) özellikle çok ırklı nüfusa sahip ülkelerde tek başına ırk veya etnik köken kriteri, göçmen stoğunu tanımlamak için kullanılamaz. Aksine anadil, evde konuşulan dil, din gibi istatistiklerin sunduğu verilerin bir araya gelmesi göçmenin entegrasyon sürecine ve olası asimilasyonunu değerlendirmeye yardımcı olmaktadır.

Gordon asimilasyon sürecinin içeriğini ve somut görünümünü daha net ortaya koyabilmek ve değerlendirebilmek için özgün analitik ayırımı yapmıştır. Bu analitik ayırmada Gordon (1964:70-72), asimilasyon sürecinin belirli bir safhası ya da yönü olarak ele alınabilecek yedi temel alt süreç belirlemiştir. Diğer bir ifadeyle bu yedi aşamanın asimilasyon türleri olarak da nitelendirilebileceğinden bahsetmiştir. Bu safhalar, Kültürel / davranışsal asimilasyon, yapısal asimilasyon, evlilik asimilasyonu, kimliğe yönelik asimilasyon, kabul edilmiş tutum asimilasyonu, davranış kabulüne yönelik asimilasyon ve yurttaşlığa yönelik asimilasyondur. Gordon (1961:263; 1964:85) tarihsel süreçte asimilasyon ve entegrasyonun arka planındaki üç ideolojiye vurgu yapmıştır. "Anglo- uyum", "eritme potası" ve "kültürel çoğulculuk" ideolojilerinin "tanımlayıcı model" ve "ideal model" çatısı altında asimilasyon ve entegrasyonu açıklama yarışına girdiklerinden bahsetmiştir. Bu bağlamda asimilasyon ve entegrasyonun ne olduğuna dair tartışmalar "Tanımlayıcı model" ve ne olması gerektiğine dair tartışmalar ise "ideal model" çatısı altında ele alınmıştır. Bu tartışmalar Amerika örneği özelinde yapılmasına rağmen aslında bir ulusun izlediği yol ve geçirdiği süreçler ele alınmıştır.

Anglo- Uyum: Stewart G. Cole ve Mildred Wiese Cole 'a ait olan "Anglo uyum²" ifadesi (Gordon, 1964:85) asimilasyon ve göçle ilgili çeşitli fikirleri kapsayan bir terim olarak kullanılmıştır. Bu fikirlerin hepsi İngiliz dilinin, kurumlarının ve İngiliz yönelimli kültürel kalıpların Amerikan yaşamında baskın ve standart olarak sürdürülmesinin istenildiğini varsaymaktadır. Bu terim, Kuzey ve Batı Avrupa'dan gelen göçmenlerin ve onların nesillerinin standart Anglo-Sakson kültürel kalıplarını gereken şekilde

² Milton, "Anglo Uyum" olarak çevrilen "Anglo- Conformity" ifadesinin Stewart G. Cole ve Mildred Wiese Cole 'a ait olduğunu ve "Minorities and the American Promise", eserinde yer aldığını belirtmiştir. bkz: Stewart G. Cole and Mildred Wiese Cole, *Minorities and the American Promise*, New York, Harper and Brothers, 1954, Chapter 6.

benimsedikleri sürece, göç kaynağı olarak ve karşıt bir tutuma maruz kalmadan kabul edilebilecekleri fikrini yansıtmaktadır. Amerika 19. yüzyılın ilk üç çeyreğinde göçmenlere yönelik belirsiz bir tutum içinde olmasına rağmen çeşitli amaçlar için birçok göç kabul etmiştir. Göçmenler, eyaletlerin ve bölgelerin nüfusunu ve önemini artırmak, çiftliklere insan gücü sağlamak, madenleri işletmek, demiryolları ve kanallar inşa etmek ve genişleyen sanayide çalışan ekşiği için talep edilmiştir (Gordon, 1961:265,267). Anglo uyum daha ılımlı bir tutum içinde olmasına rağmen, temelinde göçmenlerin atalarından miras kalan kültürü tamamen terk etmesi ve Anglo-Sakson köken grubunun davranış ve değerlerini benimsemesi yönünde net bir sistem olarak formüle edilmiş bir teoridir (Gordon, 1964:85). Anglo-uyum ise göçmen grupların köken kültürlerinden vazgeçmek zorunda kalarak Anglo-Amerikan kültürünü olduğu gibi benimsemeleri gerektiği beklentisinin bir ön modeli sayılmaktadır (Alba ve Nee,2003:17).

Eritme Potası: Eritme potası düşüncesinde Anglo Sakson halkla göçmen grupların biyolojik olarak karışması ve göçmen grupların kültürlerinin yeni bir yerli Amerika modeli içinde kaynaşması tasarısı yer almaktadır (Gordon, 1964:85). Günümüz etnisite araştırmacıları, eritme potası görüşüne karşı çıkmışlardır. Amerika toplumunun, ayırt edici etnik özellikleri eriten görünüşünden ziyade bu etnik farklılaşmanın Amerika'nın sosyal yapısını temsil ettiğini savunmuşlardır (Alba,1976:1044).

Kültürel Çoğulculuk: Kültürel çoğulculuk anlayışı, Amerikan toplumundaki siyasi, ekonomik ve vatandaşlığa dair entegrasyonda göçmen grupların kendi toplumsal yaşamlarının ve kültürlerinin önemli bir parçasını hala koruduklarını varsaymaktadır (Gordon, 1964:85).

5.Avatar (2009) Filminin Özeti

Epik bir bilim kurgu olan Avatar (2009) filmindeki olaylar Pandora gezegeninde geçmektedir. Ölen ikizinin yerine geçmesi istenen filmin başrol karakteri Jake Sully, görevi gereği Pandora gezegenine giden ekibe dahil olmuştur. Bu yolculuğun amacı gezegendeki değerli bir madene ulaşmaktır. O bölgede yaşayan yerlilerin yaşam alanlarından çekilmesini sağlamak için oraya bilim insanlarından ve askerlerden oluşan bir ekip gitmiştir. Bununla birlikte bu amaçlarını gerçekleştirmek için başvurdukları yöntem karşısında yerlilerin verdikleri tepkiler ve Sully'nin Na'vi halkının yanında yer alması filmin görünen ana konusunu oluşturmaktadır. Ancak bu çalışmada yapılan analizin net anlaşılabilmesi için filmde örnek gösterilen kısımlar daha detaylı anlatılmıştır.

Pandora gezegeninde Sully'nin, kendine özgü bir kültüre ve dile sahip Na'vi halkıyla iletişim kurması ve aralarına katılması gerekmektedir. Filmde genel hatlarıyla Sully'nin doğal süreçte içselleştirdiği köken kültürü ve Na'vi halkının kültürü olmak üzere iki farklı kültürün karşılaşması yaşanmaktadır. Kültürel ilişki ve iletişim bağlamında değerlendirildiğinde şöyle bir alt detay vermek gerekmektedir. Sully'nin Pandora gezegenine geldiği ekip daha önce Na'vi halkıyla iletişim kurmaya ve kendi konuştukları dil olan İngilizceyi Na'vi halkına öğretmeye çalışmıştır. Filmde bu yerel halkın kültürünü ve dilini öğrenmeye ve kendi kültürlerini öğretmeye çalıştıkları bir süreç yaşandığı görülmektedir. İngilizceyi öğrenen bazı Na'vi halkı üyeleri olmasına rağmen bu süreç iki taraf için birbirini anlama bakımından olumsuz geçmiştir.

Bu anlamda bu halkla tekrar temas kurmaya ve aralarına girmeye çalışan Sully, Na'vi halkının liderine kültürlerini öğrenmek için geldiğini ve bunu istediğini belirtmektedir. Na'vi halkı ise, yabancı ve tehlikeli olarak gördüğü bu kişiyi aralarına almak istememektedir. Ancak bu halkın gündelik yaşantısının, ritüellerinin, inançlarının ve değerlerinin şekillenmesinde doğanın ve doğayla kurdukları iletişimin büyük bir payı olduğu görülmektedir. Değerlerinin, inançlarının ve yaşamın kaynağı olarak kabul edilen Eywa denilen kutsal güce inanmaktadırlar. Halkın, tanrıça Eywa'nın sözcüsü kabul edilen ve aynı zamanda da şifacı olan bir inanç önderi bulunmaktadır. Kadın olan bu inanç önderinin halkın aldığı kararlarda etkisi büyüktür. Bu sebeple doğanın özellikle de kutsal olarak attettikleri ağacın, kendilerine bir işaret yolladığını ve Sully'e şans vermeleri gerektiğine karar vermişlerdir. Buna göre kendi kültürlerini, yaşam tarzlarını, inançlarını, doğaya bakış açılarını kısaca yaşamlarına dair her şeyi bu yabancıya öğretmeye karar vermişlerdir. Bunun neticesinde, Sully, Na'vi halkının beklediği şekilde bir davranış değişikliği gösterirse ve özellikle doğayı, yaşamı, değerlerini onlar gibi algılasa toplumun bir parçası olmaya hak kazanacaktır.

Başta görev olarak Na'vi halkının arasına katılması gereken Sully zamanla kendini bu halkın bir parçası olarak hissetmiştir. Öyle ki halkı yaşadığı topraklardan zorla çıkarmak isteyen askeri ekibe karşı bu halkla birlikte savaşmıştır. Sully'nin Na'vi halkının yanında savaşması, Pandora gezegeninde bulunan ve amaçlarının kötü olduğuna inandığı dünyadan gelen insanlara karşıdır. Amacı sahiplendiği bu yeni gezegeni ve ailesi olarak gördüğü Na'vi halkını korumaktır. Çalışmanın başında belirttiği gibi kültürel ve fiziksel olarak Pandora gezegenin sınırlarında yaşanan ilişkilere ve olaylara göre kültürel boyutta bir analiz yapılmıştır. Dolayısıyla Sully'nin köken kültürünü ve yetiştiği dünyayı yok sayması gibi bir durumdan bahsedilemez. Bu sebeple bir asimilasyon söz konusu değildir ve çalışmanın amacına uygun olarak entegrasyon süreçleri bağlamında analiz yapılmıştır.

5.1.Na'vi Halkının Toplumsal Örgütlenmesi

Pandora gezegeninin dünyadan farklı kendine özgü bir doğası ve canlı türleri bulunmaktadır. Na'vi olarak adlandırılan yerli halkı oluşturan kabileler yaşamaktadır, Sully'nin iletişim kurduğu kabile ise Omaticaya'lardır. Na'viler dünyadaki gibi bir teknolojinin olmadığı, kentleşmenin görülmediği, doğayla bütünleşik bir yaşam sürmektedir. Ancak toplumsal örgütlenmeleri, değerleri, dini ritüelleri, gündelik hayattaki alışkanlıkları, davranış pratikleri ve din-toplum ilişkileri ele alındığında ilkel topluluklardaki yaşam şeklini andırıldığı görülmektedir. Özellikle ilkel topluluklardaki dini inançların ve ritüellerin topluluğa ve gündelik hayata yansıma şekillerinden örnekler görmek mümkündür. Malinowki (2000:50; 1999:28; 2003:44) ilkel toplumlardaki dinlerin en dikkat çeken yanının tapınma ritüellerinin törensel ve kamusal özellikte oluşundan bahsetmektedir. Şenlik biçiminde geçen dua etmek, şükretme gibi kutsal eylemler topluluk içinde gerçekleşmektedir.

Bu yönüyle Na'vi halkı değerlendirildiğinde, o kabileden olan herkesin kutsal ağacın etrafında toplanıp dinsel ritüellerini birlikte törensel bir düzeyde yapmaları ilk göze çarpan benzerliği oluşturmaktadır. Burada inançlarını kamusal olarak eyleme dönüştürdükleri ve topluluk olarak birlikte hareket ettikleri görülmektedir. Yerliler acılarını birlikte yaşamak için bir araya gelmektedir. Bu kamusal dini törenler aynı zamanda aralarındaki duygusal paylaşımı artırırken kolektif bilinci de pekiştirmektedir. Bu durum daha çok birey olmaktan ziyade topluluk olarak hareket etmenin önemli olduğu bir yapılanmaya işaret etmektedir. Malinowski (2003: 44)'ye göre ölümler için yas tutma ya da üzüntüyü yaşama ritüelleri törensel yaşamın bir parçasıdır ve duyguların herkesin önünde ve birlikte yaşanmasını içermektedir. Diğer yandan Malinowski (2000:50) ilkel toplumlarda görülen dini inanç ve toplumsal örgütlenme arasındaki ilişkinin yüksek kültürlerdeki kadar belirgin olduğunu vurgulamıştır.

Orman insanları olan Omaticaya'lar avcı bir topluluktur. Doğayla uyumlu hareket etmeleri ve düzenlerini koruma eğilimleri en dikkat çeken özellikleridir. Ancak kendilerini koruma amaçlı savaşçı yanları da gelişmiştir ve avcılık becerilerinin bunda etkisi çoktur. Silah olarak kullandıkları aletler doğadaki malzemelerle yaptıkları ok-yay ve bıçaklardır. İnanırları kutsal gücün şekillendirdiği bir toplumsal yapılanma söz konusudur. Yaşam kaynağı olan bu kutsal gücün kendileriyle doğa vasıtasıyla iletişime geçtiğine inanmaktadırlar. Eywa denilen bu kutsal gücün doğadaki iletişim kuran tezahürü kutsal ağaçtır. Bunun yanı sıra aralarından şifacı olan bir kadının, tanrıçalarının yeryüzündeki sözcüsü olduğuna inanmaktadırlar. Tanrıçalarıyla kutsal ağaç ve inanç önderleri sayesinde iletişim kurmaktadırlar. Tanrıçalarının hem doğadan hem de Na'vi halkından bir sözcü ile bir iletişim kanalı kurması, doğanın varlığının halkın varlığıyla aynı değerde görüldüğünü göstermektedir. Halkın bunun bilincinde olduğunu, doğaya saygılı ve özen gösterdiğini söylemek mümkündür. Örneğin kritik bir karar alınması gerektiğinde doğadan özellikle kutsal ağaçtan gelecek işaretlere bakılmaktadır. Dini önderlerine danışarak tanrıça Eywa'nın istediği yönde bir karar alma eğilimi göstermektedirler. Din-toplum ilişkisi açısından değerlendirdiğimizde inançlarının, toplumsal örgütlenmelerini yüksek düzeyde şekillendirdiği görülmektedir. Tüm ihtiyaçlarını doğadan karşılamaktadırlar. Bu anlamda doğayla ilişkilerini ve doğaya yönelik davranışlarını, inançlarının ve bu inançlar çerçevesinde oluşan geleneklerinin belirlediğini söylemek mümkündür. Bu bağlamda Na'vi halkının eylemlerini Weber'in geleneksel eylem tipiyle açıklamak uygundur.

Weber rasyonel olmayan geleneksel eylem tipini, alışkanlıktan ya da gelenekten ötürü yapılan eylemler olarak açıklamıştır (Ritzer ve Stepnisky 2012:27). Örneğin Na'vilerin doğada bir hayvanı avladıktan sonraki, o canlıya saygı ve şükür için söyledikleri sözleri kapsayan küçük ritüelleri tamamıyla geleneksel eylemin bir ürünü olarak oluşmaktadır. Sully'nin ise ilk baştaki davranışlarını Weber'in Araçsal-rasyonel eylem ile açıklamak mümkündür. Ancak yaşadığı kültürleşme sonucu davranışlarının çoğunun kaynağını gelenek oluşturmaya başlamıştır. Sully'nin ormanda bir hayvanı avladıktan sonra tıpkı Na'viler gibi hissederek, şükür ritüelini yapması (bir sosyal kırılma anıdır) geleneksel eyleme bir örnek oluşturmaktadır. Yaptığı eylem rasyonel bir seçimin ürünü değil tamamıyla geleneğin içselleştirilmesinin bir yansımasıdır. Sully'nin Pandora'ya gidecek ekibe katılmasındaki ve Na'vi halkıyla iletişim kurmasındaki ilk amacı tamamıyla kendi bireyselliğine hizmet eden rasyonel bir seçim oluşturmaktadır. Öncelikle bu ekibe katılması için cazip bir ücret teklif edilmiştir, diğerinde ise tedavisinin sağlanacağı vaat edilmiştir. Bireysel bir amacı gerçekleştirmek için seçeneklerden en makul ve rasyonel olanın seçilmesi ve eyleme dönüştürülmesi söz konusudur. Ritzer ve Stepnisky (2012:27) Weber'in araçsal- rasyonel eylemini, aktörün herhangi bir değerden ya da gelenekten bağımsız olarak sadece kendi amacını gerçekleştirmek üzere eylemde bulunması olarak tanımlamıştır.

Bunların dışında kabile halkı geçimini avcılık ve toplayıcılıkla sağlamaktadır. Kadın ve erkeklerin toplumsal rollerinin eşit olduğu görülmektedir. Topluluktaki kadınların da tıpkı erkekler gibi ata ve "ikran" denilen uçan büyük canlılara binmeleri gerekmektedir. Topluluklarındaki her kadının ve erkeğin bir atı ve bir ikranla bağı bulunmaktadır. Aynı zamanda kendilerini bir avcı olarak yetiştiren kadınların bu yönde katkı sağlaması toplumsal bir beklentidir. Avcılık yaparak yiyecek bulma sadece erkeklere atfedilmiş bir rol değildir, aynı şekilde kadınlara da verilmiş toplumsal bir roldür. Aynı zamanda herhangi bir savaş durumunda kadınlar da savaşmaktadır. Buna ek olarak kadının halkın yönetilmesinde ve alınan kararlarda büyük etkisi bulunmaktadır. Bunun kaynağını erkek olan kabile liderinin yanında güçlü bir statüye sahip kadın bir dini önderin olmasından almaktadır. Kutsal saydıkları Eywa'nın bir tanrıça olması ve her şeyin yaratıcısı olarak görülen bu gücü "ulu annemiz" olarak konumlandırmaları topluluk içindeki kadının önemini göstermektedir. Nesillerin ve yaşamın sürekliliği bağlamında her şeyin yaratıcısı olan "ulu anne" ile doğurganlık özelliği olan kadın arasında bir ilişki kurulduğunu söylemek mümkündür. Çünkü ulu anne denilen tanrıçanın yeryüzündeki isteklerini dillendirmesi için seçtiği kadın, dini lider olarak kabilenin başına geçmektedir. Na'vi halkında kararlar gelenek ve inanç merkezli alındığı için Eywa'nın sözcüsü olan kadın dini önderinin topluluk yaşamındaki statüsü çok önemlidir. Tarihsel olarak önceki toplumlarda kişinin statüsünü ve sınıfını soy belirlerken günümüz toplumunda dikey hareketliliğin eğitim ağırlıklı olduğu görülmektedir. Buna istinaden Na'vi halkını incelediğimizde, kabile lideri olabilmek için soy şartı gerekmediği görülmektedir. Örneğin kabile liderinin ve onun eşi olan dini inanç önderinin Neytiri adında bir kız çocuğu bulunmaktadır. Ancak ilerleyen zamanda kabilenin başına geçmek için Neytiri ile evlenip lider olacak kişi topluluktaki en başarılı ve güçlü gördükleri bir erkektir. Topluluktaki herhangi bir erkek avcılıkta ve topluluk yaşamında en güçlü ve başarılı olduğu takdirde lider olmaya hak kazanmaktadır. Bunun en belirgin örneği, sonradan kabilenin bir üyesi kabul edilen Sully'nin kabile lideri haline gelmesidir. Na'vi halkında ikran kullanmak, başarılı bir savaşçı ve avcı olmak güç ve beceri istemektedir. Ayrıca "Toruk (son gölge)" denilen Pandora gezegeninin en büyük uçan canlısına binmek çok önemli bir başarıdır ve filmde sadece beş kişinin bunu başarabildiği vurgulanmıştır. Bunu başarabilenlere "Toruk Macto (Son gölgenin sürücüsü)" denilmektedir. Filmde bu başarıyla elde edilen statünün diğer kabileler tarafından da kabul edildiği vurgulanmıştır. Diğer klanların Toruk Macto'nun çağrılarını ve emirlerini dikkate aldığı, tüm kabileleri savaş anında birleştirdiği belirtilmiştir. Sully'nin aidiyet hissettiği yeni topluluğunu korumak ve tekrar bu topluluk içinde itibar kazanmak ve kabul görmek için Toruk Macto olmayı başardığı görülmektedir. Nadir yaşanan bu başarıyla itibar ve güven kazanması, toplum karşısında ona meşru bir iktidar atfetmiştir. Bu yönüyle doğadaki canlılar ile ilişkilerinin birkaç yönden önem arz ettiğini söylemek mümkündür. Ata ya da ikrana binmeleri örgütlenmelerinde önemli bir statüsel unsurdur. Na'viler için bu canlılar bir ulaşım aracı olmasının yanı sıra topluluk içinde beceri ve güç göstergesi sayılan bir statü aracı olduğu söylenebilir. Bunun yanında sosyal yapılanmalarında kendini

diğer üyelere ispatlamak için gerekli bir unsur görülmektedir. En önemlisi ise doğayla daha derin bağ kurmalarını ve doğanın bir parçası gibi hareket etmelerini sağlayan bir amaç olduğu söylenebilir.

Aynı zamanda Sully, bu halka özgü maddi kültür unsurlarını ve bunlara atfedilen değeri öğrenmektedir. Bu yönüyle değerlendirildiğinde Na'vilerin çok fazla maddi kültür unsurlarının olmadığı görülmektedir. Dünyadaki gibi bir teknolojik gelişim ve maddi kültür unsuruna sahip değillerdir. Bunun sebebi doğanın içinde ve doğaya uyum sağlayarak yaşamalarıdır. Doğanın dengesini bozmadıkları ve doğayı kendi sosyal örgütlenmeleri için değiştirmedikleri dikkat çekmektedir. Ortak alanda yaktıkları ateşin çevresinde tüm halkın oturup yemek yediği görülmektedir. Uyuma alanları ortaktır ve birbirlerine yakın ağaçlarda hamak benzeri yatakları bulunmaktadır. Böylece maddi kültür olarak doğanın kendilerine sunduklarını saymak görece mümkündür. Doğayı inandıkları tanrıçanın yarattığı evleri gibi görmektedirler. Elbette ki gerçek hayatta olanla aynı bir maddi kültür içeriği yoktur. Buradaki ikilem doğanın onlar için anlamı, gücünü Eywa'dan alan ve enerji döngüsünün gerçekleştiği bir maneviyat kaynağı olmasının yanı sıra görece maddi kültür unsuru sayılmasıdır. Maddi kültür, toplumun ürettiği ve somut olan unsurlardır. Doğanın karşısında konumlandırabileceğimiz ve insan eliyle oluşan somut kültürel ürünler bütünüdür. Ancak Na'vi halkı yaşadıkları ortak yaşam alanlarında kendilerine özel ev, bina ya da çadır gibi maddi kültür unsurları oluşturmamıştır. Doğanın kendisi zaten evleridir ve doğanın içinde açık alanda uyumakta ve barınmaktadırlar. Bu açıdan düşündüğümüzde maddi kültür unsuru olarak doğa varsayılabilir. Örneğin kutsal saydıkları nesne doğadaki bir ağaçtır ve o ağacın tohumlarıdır. Mümkün olduğu kadar gerçek anlamda bir maddi kültür nesnesine sahip olmadıkları (ok-yay, takılar ve örtünmede kullandıkları parçalar dışında) ve böylece doğadan uzaklaşmadıkları çıkarımında bulunulabilir. Burada maddi kültürü doğanın zıttı olarak konumlandırabiliriz. Ne kadar çok doğadan uzaklaşırsa o kadar maddi kültür unsuru artmaktadır gibi kendine özgü bir orantı çıkmaktadır. Suyu bile ağaçların yapraklarından doğrudan içen bir halk için doğayı görece maddi kültür unsuru olarak saymak çok da tezat olmamaktadır. Na'vi halkının sosyal dinamiklerinin doğadaki bu enerji ve canlılık üzerine temellendiğini söylemek mümkündür. Bu halkın vücutlarında (ensedeki saç uzantısının ucunda) bilişsel ve duygusal düzeyde doğayla ve hayvanlarla bağ kurmalarını sağlayan sinir uçları yer almaktadır. Gerçek anlamda bir maddi kültürün olması her daim bu enerjiyle ve canlılıkla bağlantılı ve iletişimde olmanın tam karşısı gibi durmaktadır. Bu durumun aynı zamanda Na'vi halkının doğayla ilişkisini ve doğaya bakış açısını oluşturduğunu söyleyebiliriz.

Na'vi halkı için bireyci kültür yerine toplulukçu kültüre sahip bir halk olduğunu söylemek mümkündür. Avlanma, yemek yeme, dini ritüel gibi birçok eylemlerini kolektif bir şekilde ve yardımlaşarak yaptıkları görülmektedir. Bu sebeple Na'vi halkında Emile Durkheim tarafından "De La Division Du Travail Social (1983)" da öne sürülen "mekanik dayanışma" (Thijssen,2012:455) olduğunu söylemek mümkündür. Thijssen (2012:455) Durkheim (1983)'in çalışmasını aktarmıştır. Durkheim, modernite öncesi dönemde görülen, benzerlik ve uyum arasındaki bağlantıya vurgu yapan mekanik dayanışmanın, modernite döneminde tamamlayıcı farklılıklar ve karşılıklı bağımlılıklardan oluşan organik dayanışmaya evrildiğinden bahsetmiştir.

Bu yönüyle ele aldığımızda Sully organik dayanışmanın geçerli olduğu bir toplumda yetişmiş ve oradan gelmiştir. Na'vi halkının sosyal yapılanmasında mekanik dayanışmanın geçerli olduğunu söylemek mümkündür. Bu mekanik dayanışmanın yapısal temellerini Na'vilerin kolektif (toplulukçu) bir kültüre sahip olmalarının yanı sıra ritüellerindeki kolektifliğin ve kamusalığın oluşturduğunu söylemek mümkündür.

6.Entegrasyon Aşamaları

Avatar (2009) filmi aynı zamanda bir kültürle bütünleşmenin toplumsal beklentisinin neler olduğu hakkında fikir vermektedir. Bu halkın, yabancı olarak nitelendirdikleri hiç kimseyi aralarına almak ve iletişim kurmak istememelerinden kaynaklı Sully'ye ilk karşılaşmalarında dostane bir tavır sergilemedikleri görülmektedir. Na'vi halkıyla temas kurmaya çalışan Sully'nin kendini kanıtlanması gerekmektedir. Birtakım kültürel ve toplumsal süreçleri başarıyla geçmesi ve Na'vi kültürünü, kültürel

değerlerinin çoğunu içselleştirmesi gerekmektedir. Filmde Sully'nin geçmesi gereken toplumsal ve kültürel süreçler incelendiğinde bu çalışma için oluşturulan entegrasyon aşamalarına örnekler yansıttığını görmek mümkündür. Sully'nin topluma kabul edilmesinin, Na'vi halkı üyesi sayılmasının tek şartı kolektif yapılarının şekillendirdiği doğrultuda bir değişim yaşanmasıdır. Bu süreci değerlendirmek ve örneklendirmek için Gordon (1964)'un asimilasyon süreçlerini belirlerken yapmış olduğu analitik ayırmadan uyarlanan entegrasyon tipleri kullanılmıştır.

6.1. Kültürel / Davranışsal Entegrasyon

Kültürel/ davranışsal entegrasyon, Gordon (1961,1964)'un "akültürasyon" terim ismiyle ele aldığı kültürel/ davranışsal asimilasyon tipinden uyarlanmıştır. Bu ifadeyle göç edenlerin kültürel kalıplarının (bazı toplumların dini inançları, ritüelleri de değişmiştir) ev sahibi toplumun kültür öğelerine göre değişmesini anlatmıştır. Redfield ve diğerleri (1936:149) akültürasyon kavramını, farklı kültürlerle sahip insan gruplarının ya da bireylerin birbirleriyle doğrudan ve sürekli bir şekilde ilişki ve etkileşime geçmesi sonucunda birinin veya her iki tarafın orijinal kültür kalıplarında değişiklikler yaşanması olarak ifade etmektedir. Güvenç (1994:122) kültürleşme sürecinin gerçekleşebilmesi için en az iki farklı kültür sisteminin olması gerektiğine vurgu yapmıştır. Sürekli ilişki ve etkileşim yaşandığı bir süreç olması gerekmektedir. Kültürleşme kuramında, her iki kültürel sistemin de bu kültür ilişkisinden etkilendiği ve değişiklikler yaşandığı öne sürülmüştür. Alba (1976:1030) sosyal asimilasyon gerçekleşmeden de akültürasyonun oluşabileceği varsayımından bahsetmektedir. Bireyler etnik olarak farklı yapıdaki ikincil ilişkilere katılabilmektedir. Bunun sebebi, bireylerin iş yerinde ortak bir kültürü paylaşmalarına rağmen iş çıkışı kendi izole edilmiş arkadaşlık, komşuluk ve aile topluluklarına, çevrelerine geri dönmeleridir. Böylece kültürleşme derecesi ne olursa olsun bireylerin birincil ilişkilerini ve bağlılıklarını sürdürdüğü çevreleri etnik olarak homojen bir yapıdan oluşmaktadır.

Sully'nin Na'vi halkıyla ilk karşılaşması ve devamında yaşadığı tecrübeler bir kültürleşme sürecidir. Kendisinden farklı kültüre sahip bir toplulukla bireysel olarak devamlılığı olan ve doğrudan, bir temas kurmuştur. Bu noktada Berry'nin (2010) akültüratif stres çalışmasından bahsetmek mümkündür. Kültürleşme sürecini daha çok birey açısından ele alan Berry (2010:474) psikolojik iyi oluş ve yaşam doyumu konularını odağına alarak (acculturativ stress) akültüratif stres yaklaşımı üzerinde çalışmıştır. Kendi "akültüratif stres" modelini oluştururken, Lazaus ve Folkman'ın "stres modeli" (1984)'nden esinlenmiştir. Akültüratif stres kültürleşme deneyimine bağlı yaşam olaylarına verilen bir stres tepkisidir. Berry, sosyal desteğin ve sorunlarla uygun başa çıkma stratejilerindeki eksikliğin bu yaşam olaylarını stres kaynağı haline getirebildiğini belirtmiştir.

Sully'nin bu süreçte yaşadığı akültüratif stress unsurlarıyla başa çıkmasında kendisine rehberlik eden Neytiri'nin önemli bir fonksiyonu bulunmaktadır. Böylece Sully, onun kılavuzluğu ve desteği eşliğinde, tek başına öğrenmek zorunda kalmadan kısa bir zamanda, daha az bir stresle, planlı, hızlandırılmış ve kasıtlı bir kültür aktarımı yaşamaktadır. Berry (2010:475) sosyal destek ve sorunlarla uygun başa çıkma stratejilerindeki eksikliğin yaşam olaylarını stres kaynağı haline getirebildiğini vurgulamıştır. Bunlara ek olarak kadınların, daha ileri yaştaki göçmenlerin ve sosyal desteği olmayan kişilerin daha fazla akültüratif stres yaşadığını belirtmiştir.

Lazarus'un stres modeline göre akültürasyona bağlı bütün değişimler akültüratif strese neden olmaz. Bu stresi önleyen aracı ve düzenleyen birtakım faktörler bulunmaktadır. Yaş, cinsiyet, sosyal destek gibi faktörler akültürasyon deneyimini algılamayı ve açıklamayı etkilemektedir (Berry, 2010:474). Bu noktada Avatar (2009) filmini ele aldığımızda Sully'nin önceki hayatında (Dünya'da) mesleğinin asker olması kendisine doğada hayatta kalma becerisi ve mücadeleci bir karakter kazandırmıştır. Ancak bu özellikler onun işine yaramasına rağmen daha farklı boyutlarda sorunlarla karşılaşmaktadır.

Yaşanan zorluklar karşısında davranış değişikliği gösterip hemen uyum sağlayamayan kişiler, çevresi tarafından sorunlu olarak nitelendirilebilmektedir. Bu durum kişinin akültüratif stres yaşamasına neden

olmaktadır (Berry (2010:474). Na'vi halkı doğayla bütünleşmiş bir hayat sürdürmesine rağmen insan-doğa ilişkisi Sully için daha önce hiç görmediği ve deneyimlemediği bir boyuttur. Bu sebeple zaman zaman stres yaşadığı görülmektedir. Çünkü üyesi olmaya çalıştığı topluluk uyum gösteremediği her konuda kendisini başarısız olarak nitelendirmekte ve aşağılama, gülme, alay etme gibi kolektif dışlama yapmaktadır.

Bir kişi yeni bir topluma girdiğinde veya yeni bir kültür yapısıyla karşılaştığında değişime açık olmasına rağmen bütün davranış pratikleri ya da farkında olmadan yaptığı ve rutinleştirdiği davranışlar köken kültürün bir yansımasıdır. Köken kültürüne ait simge ve anlamlar üzerinden diğer kültürle iletişim kurma eğilimi göstermektedir. Bu durumda zaman zaman yanlış anlaşılmalara ya da akültüratif stres oluşturabilecek karşılaşmalara sebep olmaktadır. Ancak farklılıklar ne kadar doğalsa farklılıklardan kaynaklı yanlış anlaşılmalara ya da stres de doğal bir durum olarak görülmelidir. Bu durum iki farklı toplumun, birbirinin kültürel değerlerini, anlam ve sembollerini öğrenme sürecine kadar devam edebilmektedir. Filmden bir örnek verirse Sully bir şekilde Neytiri ile karşılaşmış ve kabilenin yanına gitme fırsatı bulmuştur. Burada konuştuğu kişinin Neytiri'nin babası ve kabilenin lideri olduğunu öğrendiği zaman bir refleks olarak kendi kültüründe yapılan tanışma pratiğini yaparak lidere doğru yürüyüp tokalaşmak için elini uzatmıştır. Ancak Na'vi halkı bu hareketin taşıdığı kültürel anlamı ve sembolü bilmediği için yanlış anlamış ve bir tehdit olarak algılamıştır. Dolayısıyla savunma amaçlı silahlarını Sully'e doğrultmuşlardır. Bu durum aslında kültürel farklılıkların nasıl algılandığının bir örneğini göstermektedir. Na'vi halkı elini başına götürüp "seni görüyorum" ifadesini söyleyerek karşılaşma ve selamlama pratiğini gerçekleştirmektedir. Bu ifade ile manevi olarak algılamak ve anlamak kastedilmektedir. İki farklı kültürün selamlama sembolleri ve anlamları farklıdır. Herkes kendi kültürel sembollerine göre davranış pratiğinde bulunma ve algılama refleksi göstermiştir. Bu olaya iki farklı kültürel gösterenin karşılaşması demek mümkündür. Bu süreç Sully'nin yaşadığı tek taraflı bir değişim gibi görünmesine rağmen Na'vilerde de belli başlı değişimlerin yaşandığı görülmektedir. Halkın tamamı olmasa da bir kısmı karşılaştıkları bu yeni kültüre ait dili öğrenmiştir. Dünyadan gelen kişilerin kendilerinden farklı bir anatomiye sahip olduğunu bilmektedir. Ayrıca bu yeni kültürdeki teknolojiyle belli oranda tanışmışlardır. Yaşam biçimleri, bakış açıları, günlük pratikleri, ritüelleri, bireyci-kolektif kültür ayrımı gibi farklılıklara rağmen düşünce olarak onların durumlarını kabul etmişlerdir. Sully'nin başka bir hayatı, başka bir bedeni olduğunu bilmelerine rağmen bunu kabul edip şans vermeleri ve sonunda aralarına almaları bunu göstermektedir.

Kültürleşme temel bir kavramdır. Kültürle ilgili birçok kavramı ve entegrasyon aşamalarını kültürleşmenin boyutu, yoğunluğu belirlemektedir. Avatar (2009) filminde, Sully'nin Na'vi halkıyla geçirdiği vakit bir nevi kültürel etkileşim ve toplumsal bütünleşme sürecidir. İncelenen entegrasyon çeşitlerindeki örneklerin gerçekleşebilmesi için öncelikle kültürleşme olması gerekmektedir.

6.2.Yapısal/Sosyal Entegrasyon

Yapısal/sosyal entegrasyon ifadesi, Gordon (1961,1964)'un "yapısal/sosyal asimilasyon" teriminden yola çıkılarak düzenlenmiştir. Gordon (1964:70-71)'a göre yapısal asimilasyon, göçmen grupların ya da onların çocuklarının ev sahibi toplumla geniş çapta birincil grup ilişkilerde bulunmasıyla gerçekleşmektedir. Bir toplumun sosyal gruplarına, toplumsal yapısına, kurumlarına, grupların ve kurumların oluşturduğu sosyal ağlara tam olarak katılımı gerçekleşen bir asimilasyon seviyesidir. Alba (1976:1031)'ya göre sosyal asimilasyonun belirlenmesi, araştırma yerinin seçimiyle doğrudan ilgilidir. Çünkü, en çok asimile olan kişiler yaşadıkları etnik mahalleyi genellikle terk etmektedir. Ayrıca etnik mahallede yaşayanların en az asimile edilmiş kişiler olması beklenen bir durumdur.

Asimilasyonun farklı boyutlarının olmasına rağmen özellikle akültürasyon ve yapısal /sosyal asimilasyon ön plana çıkmıştır (Alba, 1981: 90). Alba (1976:1030), Gordon (1964)'un asimilasyon ve etnisiteye dair dikkat çeken yorumları sonrasında akültürasyon ve yapısal /sosyal asimilasyon arasında ayırım yapıldığını belirtmiştir. Akültürasyon, yerli kültürünün kazanılması anlamını ifade ederken sosyal veya yapısal

asimilasyon, evliliği de kapsayan yerlilerle (ev sahibi ülkedeki yerli halk kastedilmiştir) olan birincil düzeyde bütünleşmeyi ifade etmektedir.

Yapısal/sosyal entegrasyon, uyarlanan diğer entegrasyon çeşitlerine bağlı olarak şekillenen bir bütünleşmedir. Diğer entegrasyon boyutlarındaki etkileşim seviyesi yapısal/sosyal entegrasyonu ortaya çıkarmaktadır. Bu çalışmada diğer entegrasyon boyutları değerlendirildikten sonra bu kısım incelenmiştir. Yerli halktan birisiyle evlilik, sosyal ağlarla iletişim, kurumsal yapılarla etkileşim gibi kriterlere bakılmıştır. Örneğin dini ritüellerini yaptıkları kutsal ağacın bulunduğu kutsal yere hiçbir yabancıya girmesine izin verilmemektedir. Bu onların en temel kurumsallaşmış yapılarıdır. Bu yapıya ait bir iletişim ağı ve davranış örüntüsü mevcuttur. Diğer yandan filmde Na'vi halkı için avcılık önemli bir değerdir, ancak sadece avlanmak yeterli değildir. Avlanmanın ve avcılığın belirli kuralları ve ritüelleri olduğu görülmektedir. Aslında bu durumu kurumsallaşma açısından ele almak mümkündür. Günümüzdeki gibi bir kurumsallaşmadan söz edilmese de halkın içinde bulunduğu koşullarda kurumsallaşmanın getirdiği ilişkiler sistemini ve davranış örüntülerini karşılamaktadır. Bu haliyle avlanmanın belli bir düzeni, kuralları, işleyişi ve ritüeli bulunmaktadır. Bunu doğru yapmak ve içselleştirmek yapısal/sosyal entegrasyon örneğini yansıtmaktadır. Sully'nin Neytiri ile birbirlerini eş olarak seçmesi, diğer aşamalarda bütünleşme yaşaması, kabilenin konuştuğu dili öğrenmesi gibi örnekler Sully'nin tam olarak yapısal/sosyal entegrasyon yaşadığını göstermektedir. Ek olarak kabiledakilere kardeşlerim, kız kardeşlerim şeklinde hitabı, gündelik rutinlerini kapsayan konuşmalara dahil olması onun birincil ilişkiler düzeyinde iletişim kurduğunu göstermektedir. Bunlara ek olarak, Sully'nin kültürel etkileşim yaşadığı bu süreç aynı zamanda bir kültürel aktarım sürecidir. Neytiri'nin halkın kahramanlık hikayesi olan "Toruk Macto" dan bahsetmesi bir sözlü kültür aktarımı örneğidir. Erdal (2017:31)'a göre doğal süreçte yılların birikimi sonucu oluşan hazır kalıpların şekillenmesiyle ortaya çıkan sözlü kültür, halkın ortak malıdır ve halkın bilincinde sürekliliğini devam ettirmektedir. İlhan (2022:124,125,128) değerler aktarımı olan kolektif ve kültürel belleğe yönelik olarak kültürel bellek nesnesine vurgu yapmaktadır. Ele aldığı hikâyede geçen çeşitli kültürel bellek nesnelere bahsetmiştir. Örneğin Atatürk tablosu kişiye faydalı bir vatandaş olma bilincini hatırlatmaktadır. İncelediği hikayedeki diğer bir kültürel bellek nesnesi olan incir ağacından hikayedeki kahramana köklerini, aidiyetini ve geçmiş bilincini anımsatma aracı olarak bahsetmiştir.

Bu çerçevede Avatar (2009) filmini değerlendirdiğimizde Na'vilerin, "Toruk (son gölge)" un iskeletini bütün bir şekilde saklaması ve sergilemesi halk için bir kültürel bellek nesnesi anlamına gelmektedir. Bu nesne, sonraki nesillere halkın birliğini sağlayan geçmiş zamanlardaki kahramanlık hikayelerini hatırlatırken diğer yandan olası bir savaş durumunda güç alacakları bir birlik olma bilincini aktarmaktadır.

Bunlara ek olarak Sully'nin onlarla birincil grup ilişkileri kurması ve eş bulma hakkı kazanması, halkın onu bir Na'vi üyesi kabul etmesi tam bir yapısal /sosyal bütünleşme yaşadığını göstermektedir. En önemli göstergesi ise savaş durumunda kendini ait hissettiği yeni halkının yanında durmasıdır. Yaşanan bu sosyal kırılma anı, tam anlamıyla halkla bütünleştiğinin göstergesidir. Ayrıca Na'vi halkının kültürünü kazanması bir akültürasyon örneğidir. Aynı zamanda toplumla çok yönlü bütünleşmesi ve katılım sağlaması, bu sürecin yapısal/sosyal bütünleşme olduğunu göstermektedir.

6.3. Evlilik Entegrasyonu

Evlilik entegrasyonu ifadesi, Gordon (1964)'un ayrımını yaptığı asimilasyon süreçlerinden birisi olan ve terim ismine "amalgamasyon" dediği evlilik asimilasyonu türünden uyarlanmıştır. Gordon (1964:71) çok sayıda evliliğin gerçekleşmesini ifade eden evlilik asimilasyonu ile iki farklı ırk popülasyonunun evlilik yoluyla melezleşmesinden yeni bir ırk çeşitliliğini kastetmemiştir. Benzerliğin ya da farklılığın dikkate alınmaksızın sadece popülasyon olarak temsil ettikleri gen havuzunun birleşmesi ya da karışması anlamını vurgulamıştır.

Evlilik entegrasyonu, farklı kültürden ve ırktan iki kişinin evlenmesidir. Burada farklılığı belirtmek adına ırk ifadesi kullanılmıştır. Aslında göçmenin ev sahibi ülkedeki yerli halktan birisiyle olan evliliği vurgulanmaktadır. Bu entegrasyon çok fazla sayıda evliliklerin olmasıyla gerçekleşmektedir. Popülasyon olarak geniş bir alanda görülen iki farklı kültürden gelen halkın karışmasıdır. Ancak bu çalışmada bir kişi (Sully) üzerinden örnekler verilmiştir. Başından beri kültürleşmenin yaşandığı bir süreçte adım adım farklı sırada bütün entegrasyon aşamalarını yaşadığı gözükken Sully'nin içine girdiği toplulukta kabul edildiğinin en önemli göstergelerinden birisi bir eş bulmadır. Topluluğun içinde bir yabancı olarak değil, onlardan biri olarak görünür hale gelmesinin bir sonucu olarak evlilik gerçekleştirme hakkını kazanmıştır. Geline süreçte, Sully, Na'vi halkının kabul ettiği avcı niteliklerine sahip olmayı, kültürlerindeki manevi yönü, değerleri, anlamlar dünyasını ve sembolleri öğrenmeyi başarmıştır. Buradaki başarı kriteri ise Na'vi halkının onayladığı ve beklediği şekilde bir değişim yaşanmasıdır. Filmdeki Na'vi halkının yapısı değerlendirildiğinde, endogamik evliliklerin (grup içi evlilik) yaşandığı görülmektedir. Sully'de artık o grubun bir parçasıdır ve kabile içi evliliğe uygun bir üye haline gelmiştir. Bu haliyle evlilik entegrasyonuna bir örnek teşkil ettiği görülmektedir.

6.4. Kimlik Entegrasyonu

Kimlik entegrasyonu, Gordon (1964,71)'un "kimliğe yönelik asimilasyon" çeşidinden uyarlanmıştır. Bu asimilasyon türü ev sahibi topluma aidiyeti içeren kolektif duygunun oluşmasına işaret etmektedir. Yerli halkın hissettiği gibi göçmenlerin de kendilerini yaşadıkları yeni toplumun bir üyesi olarak hissetmesidir.

Kimlik entegrasyonu, bir göçmenin eski kültürel kimliğini kaybetmek zorunda kalmadan ev sahibi toplumun bir parçası olarak hissetmesidir. Burada önemli bir detay bulunmaktadır. Aynı şekilde ev sahibi toplumda bahsi geçen kişiyi artık bir yabancı olarak değil kendi toplumunun bir parçası olarak görmektedir. Avatar (2009) filmini incelediğimizde, Na'vi halkının kendi üyesine de yaptığı bir ritüel olan topluma kabul seremonisi kimlik entegrasyonunu çok net yansıtmaktadır. Düzenlenen seremoni bir sonuç ve ödül bağlamında göçmen açısından bir nevi vatandaşlığa kabuldür. Bu seremoni, saygınlık ve statü kazandığının ve o toplumun gerçek bir üyesi haline dönüştüğünün göstergesidir. Böylece çeşitli haklara sahip olma şansı bulunmaktadır. Örneğin kabile içinden istediği birisiyle evlenme hakkı ya da konuşma hakkından bahsetmek mümkündür. Topluluğun yeni üyesi, sözünün diğer üyeler tarafından dinlenmesi ve ciddiye alınması gibi sosyal iletişimde çeşitli getirilere sahip olmaktadır. Yapılan seremoni ile bir yabancı artık Omaticaya olmuştur. Filmde aynı zamanda Sully'nin sık sık kendi kimliğini tanımlarken "ben bir Omaticaya'yım" demesi, kendini toplumun bir parçası görmesi ve aidiyetini içeren kolektif bilinçle tanımlaması kimlik entegrasyonunu gösteren bir örnektir. Diğer yandan avcı bir toplum olan halkın maddi kültür unsurları olarak avlanmada kullandıkları aletler ve kullanmadaki becerileri önemli bir başarı ve statü göstergesidir. Avlanmada kullandıkları alet olan ok ve yayın yapıldığı malzeme de toplumun bir parçası olduğunu gösteren işaretlerden birisidir, aynı zamanda kazanılan bir haktır. Topluma kabul edilen bir üye yayını, kendileri için çok özel bir anlamı olan ve yaşamlarının merkezi haline getirdikleri ev ağacının³ dallarından yapabilmektedir.

Kimlik entegrasyonunda ev sahibi toplum ve toplumun üyesi olacak kişi için ırk farklılığı gözetilmemektedir. Toplumun bir üyesi sayılabilmemesinin tek koşulu kendini ev sahibi toplumun bir parçası olarak hissetmesidir. Halk da ırk farklılığı gözetmeden kabul ettiği kişiyi toplumun bir parçası olarak görmektedir. Elbette ki diğer entegrasyon süreçleriyle de ilişkili bir şekilde gelişen ev sahibi toplumun kültürünü öğrenme, kurumlarına katılma, kurallara uyma ve zamanla aidiyet duymayla ilgili bir süreçtir. Ancak önemli olan kolektif bir bilinçte ve aidiyet hissinde bir araya gelmektir.

Tüm öğrenme sürecini başarıyla tamamlayan Sully'nin halktan biri sayılması için bir çeşit meşruiyet kazanma olan son bir adım kalmıştır. Yabancı, gök insanı, uyurgezer gibi isimlerle farklılaştırdıkları bu kişiyi, liderin tüm halkın önünde kabilenin bir üyesi ilan ettiği tören yapılmaktadır. Filmde sözü edilen törenin amacının şu sözlerle pekiştirildiği görülmektedir. "Herkes iki kez doğar, ikinci doğum topluluk

³ Ev ağacı: Na'viler uyumak için ağaçta asılı bulunan hamak benzeri bir yatak kullanılmaktadır. Ev ağacı denilerek uyumak için kullandıkları ağaç kastedilmektedir.

içinde sonsuza dek yerini aldığında gerçekleşmektedir.” Bu söz o kişinin toplumda kabul gördüğünü, halkın bir parçası olduğunu ve artık onlardan birisi kabul edildiğini gösteren ritüelin bir parçasıdır. Halkın kendi doğal üyelerine de yapılan tören; o kişinin avcılığını, gerekli sosyal becerilerini yapabildiğini gösteren, kısacası kendini ispatladığını gösteren bir ritüeldir. Kişi için, toplulukta prestij ve saygı kazandığını gösteren bir tören gibi değerlendirmek mümkündür. Kişinin yaşadığı toplumda nasıl görüldüğü onun kimlik tanımlamasını ve aidiyetini etkilemektedir. Diğer üyeler tarafından kabul görmüş bir kişinin o topluma yönelik aidiyeti de ona göre güçlü olmaktadır. Aynı zamanda kişi, kendini içinde bulunduğu toplumun da bir parçası hissederek kimliğini tanımlamaktadır. Bu değerlendirmelerin ışığında filmle ilgili verilen örnekler kimlik entegrasyonunu belirgin şekilde yansıtmaktadır.

Filmde Sully'nin kendinde değiştirdiği ve yerine yeni kültürden içselleştirdiği kültürel unsurlar vurgulanmıştır. Bahsi geçen kültürel unsurlar onun köken toplumunda ve kültüründe gördüğü olumsuz yönlere karşı bir eleştiri niteliğindedir. Ancak ev sahibi toplumla etkileşimi sırasında onların hayata ve doğaya bakış açısını gördükten sonra onlarla görece aynı kolektif bilinç düzeyine vardığı ve değiştiği görülmektedir. Filmde Sully'nin, maddiyatın insan ilişkilerinin önüne geçmesi, bireycilik, teknolojinin yanında doğanın yok olması gibi olumsuz gördüğü yönlere bir tepkisi söz konusudur. Neticede eleştirdiği kültürel unsurlardan vazgeçtiği ve yerine Na'vi kültüründeki unsurları ikame ettiği söylenebilir. Bunlara ek olarak yeniden kimlik inşa sürecinde, maddiyat karşısında değerlere önem verdiği, doğayı merkeze alan bir yaşam tarzını seçtiği ve kolektif bilinci kazandığı çıkarımı yapılabilir. Parsa ve Edizler (2011:625) sinemasal anlatıda Avatar (2009) filmini ele alan çalışmalarında “acımasız otoriter lider” – “hümanist ve paylaşımcı lider”, “savaş- saldırı” – “barış-savunma”, “engelli beden”- “sağlıklı beden”, “rasyonel ve bilimsel yaşam”- “mistik ve ruhani yaşam” gibi ikili karşıtlıklara da dikkat çekmiştir.

6.5. Tutumlara Yönelik Entegrasyon

Tutulmlara yönelik entegrasyon, Gordon (1964)'un “kabul edilmiş tutum asimilasyonu” aşamasından uyarlanmıştır. Bu asimilasyon türüne göre önyargısız bir şekilde karşılaşmaların yaşanması söz konusudur. Göçmen ve çocukların ev sahibi toplumda hiçbir önyargılı tavırla karşılaşmadıkları bir düzeye gelmiş olduklarını göstermektedir (Gordon,1964:70-71) Tutumlara yönelik entegrasyon aşaması, asimilasyon aşamasından farklı olarak tek taraflı değil her iki tarafın ön yargılarından kurtulması olarak belirlenmiştir. Araştırma grubuna sonradan dahil olan Jake Sully'nin Na'vi halkı hakkında herhangi bir bilgisinin ya da fikrinin olmadığı veya önyargıyı besleyen görüşlere itibar etmediği görülmektedir. Önyargılara itibar etmeyen Sully önceden olumsuz ya da olumlu bir tutum oluşturmamıştır. Halkla etkileşiminde karşılaştığı her olaya ve yaşadığı tecrübeye en doğal ve içten haliyle önyargısız bir tepki vermiştir. Halka güvenmeyi seçtiğinden öğrenmeye ve bütünleşmeye açık bir tutum içinde davrandığı ve daha rahat öğrendiği görülmektedir.

Aslında iki kültür tarafında farklı boyutlarda ve yoğunlukta değişim yaşanmıştır. Kültürel etkileşim sonucu bir yanda göçmen, ev sahibi toplumla bütünleşirken diğer yanda ev sahibi toplum göçmene alışmaya başlamaktadır. Göçmenin koruduğu farklılıklarıyla ev sahibi toplumla bütünleşmeyi başardığı nokta, toplumda büyük oranda yabancı olarak göze çarpmadığı bir entegrasyon düzeyini göstermektedir. Bunun için ev sahibi toplumun, yeni üyeyi köken kültürüne ait koruduğu kültürel unsurlarla kabul etmesi gerekmektedir.

Sully, Neytiri'den kendisine değerlerini, yaşam tarzlarını, davranış pratiklerini ve anlamlar dünyasını öğretmesini istemektedir. Ancak Neytiri “gök insanları” dediği Sully ve onla birlikte gelen hiç kimsenin Na'vi kültürünü öğrenemeyeceğini ve özellikle doğayı, doğayla bütünleşmiş bir yaşamı kendileri gibi anlamlandıramayacağını düşünmektedir. Burada yine toplumsallaşmaya vurgu yapıldığını görmek mümkündür. Hatta bunu destekleyecek bir örnek olarak kabiledaki dini önderin Sully'ye söylediği “zaten dolu olan bir şeyi doldurulamayacağı” cümlesi verilebilir. Gök insanların Na'vi halkının kültürünü, yaşam tarzını, doğaya bakışlarını içselleştiremeyeceklerini, bunu anlayamayacaklarını düşünmektedir. Halkın kendinden olmayana duyduğu güvensizliği de görmek mümkündür. Na'vilerin önyargısına bağlı güvensizlikleri daha öncesinde gök insanlarıyla temaslarının olumsuzlukla sonuçlanmasından

kaynaklanmaktadır. Bunu referans alan halk, Sully'de aynı önyargıyla yaklaşp güvenmekte tereddüt etmektedirler. Burada Na'vilerin kolektif kültürden gelmelerinin bakış açılarını şekillendirdiği çıkarımını yapmak mümkündür. Çünkü onlarda herkes kolektif bilincin bir parçasıdır. Birisi ne yaparsa diğeri ve hatta tüm kabile aynı bilinçte, kolektif akıl doğrultusunda hareket etmektedir. Kendileri böyle hareket ettikleri için Sully değerlendirirken onun geldiği topluluğun önceki davranışlarını referans almışlardır. Kendileri gibi kolektif bir yapının hâkim olduğunu, tek tek kişilerin kolektif eylemden farklı bir çizgide hareket edemeyeceğini varsaydıklarını söylemek mümkündür. Ancak Sully'nin kendini sosyal becerilerde kanıtlamasıyla ve halkın değerlerini davranışlarına yansıtıp uyguladığını gören Na'viler güven duymaya başlamışlar ve önyargılı tutumları giderek yok olmuştur.

6.6. Davranışa Yönelik Entegrasyon

Davranışa yönelik Entegrasyon, Gordon (1964: 70-71)'un "davranış kabulüne yönelik asimilasyon" aşamasından uyarlanmıştır. Bu asimilasyon aşamasında göçmen ve çocukların ev sahibi toplumda hiçbir ayrımcı davranışla karşılaşmadıkları bir seviyeye gelmiş olduklarını göstermektedir.

Sully zihin eşleştirilmesi yoluyla "avatar" denilen yapay bir bedeni yönetmektedir. Avatar, tıpkı Na'vi halkının anatomik formuna uygun bir şekilde tasarlanmıştır. Ancak dikkat çeken bir nokta kültür farklılığını ortaya koymaktadır. Na'vi halkının giysi seçimi az materyallerle örtünme şeklinde olurken, avatar kullanan ekibin, dünyadaki yaygın örtünme ve giyinmeye yönelik değer yargılarını yansıttıkları görülmektedir. Halbuki avatar yapılmasındaki amaç Na'vi halkıyla iletişime geçmek için onlarla eşit fiziksel görünüme sahip olmaktır. Na'vi halkında dünyaya özgü ve genelleşmiş bir kıyafet kültürü yoktur. Avata kıyafet giydirme tamamıyla kültürel bir alışkanlıktır. Filmin ilerleyen kısımlarında Sully'nin halkın arasına girdikçe, onlara özgü şekilde giyinmeye ya da örtünmeye başladığı görülmektedir. Buna ek olarak doğadan elde ettikleri malzemelerle yaptıkları aksesuarları takmıştır. Bunların hepsi görüntü olarak onlardan birisi gibi olduğunu ve onlardan farksız bir hale geldiğini göstermektedir.

Ayrımcı davranış bir dışlama şeklidir. Na'vilerde dışlama göstergesi kişinin o topluluk içinde görünür olmaması, söz hakkının olmamasıdır. Bu yurttaşlık ve kimlik entegrasyonu da yakından ilişkilidir. Çünkü halk kendi topluluklarının üyesi gibi görmedikleri herkese doğal olarak dışlayıcı tavırlar sergilemektedir. Tutumlara yönelik entegrasyon ve davranışa yönelik entegrasyon aşaması ev sahibi toplumun göçmen üzerindeki algısı ve davranışlarının değişmesiyle ilgilidir. Elbette ki göçmenin diğer aşamalarda gösterdiği bütünleşmeyle de alakalı bir durumdur.

Na'vi halkının kendi içinde birbirleriyle iletişiminde "görmek" ifadesi çok sık kullanılmaktadır. Kendine özgü bir halkın inşa ettiği anlam ve iletişim dünyasının net bir yansıması görülmektedir. Burada görmek kelimesinin bir görme duyusunun ötesinde, değerler dünyasının anlamlandırdığı bir temsili bulunmaktadır. Dil ve kültür birbirinden beslenen bir ilişki içindedir. Bir toplumun dilinin öğrenilmesi için kültürünün bilinmesinin önemi ortaya çıkmaktadır. Neytiri sadece dilin bilinmesi ya da somut bir şekilde görünenin öğrenilmesinin yetmeyeceğini vurgulamaktadır. Gündelik hayatlarındaki davranış pratiklerinin ve ritüellerinin altında yatan mana ve değerler dünyasını ve bunların neyi simgelediğini ve önemini görmesini beklemektedir. Değişime neden olan sosyal kırılma anlarının bir nevi yeniden sosyalizasyona neden olduğu söylenebilir. Filmde halkın bir parçası olana kadar kimse Sully "seni görüyorum" ifadesini söylememiş ve uygun sembolü yapmamıştır. Na'vi halkındaki selamlama işareti, kişinin elini önce kendi alınının ortasına değdirip sonra bir şey sunar gibi karşı tarafa uzatmasıyla olmaktadır. Dolayısıyla kendinden olmayan birisiyle böyle bir bağ kurulamaz. Sully kabileyle belli bir noktaya kadar aynı kamusal alanı (uyuma alanı, yeme alanı) paylaşmalarına rağmen halkın bir parçası olma törenini yaşamadan onlardan birisi sayılmamış ve böyle selamlanmamıştır. Çünkü Sully son aşamaya gelene kadar hala bir yabancı görülmektedir. Bunu ona belli ettikleri yollardan birisi de kimsenin ona selamlama sembolünü yapmamasıdır. Ancak tören sonunda kabile lideri kendilerinden biri gibi ve manevi bir boyutta gördüğünü belli etmek için Sully'nin omzuna dokunmaktadır. Kabiledeki herkes onların etrafına toplanıp birbirlerinin omuzlarına dokunur. Sully bu sosyal ağın ve manevi bağın bir parçası olmuştur. Artık yabancı olmaktan çıkmıştır ve ötekileştiren her şey ortadan kalkmıştır. Filmdeki yaşanan ilgili sosyal kırılma anları davranışa yönelik entegrasyonun çarpıcı örneklerinden birisini oluşturmaktadır.

Kısacası, Neytiri, Sully ile karşılaştıklarında onun tepkilerinin Na'vi kültürüyle örtüşmediğini görünce kendisine "bilgisiz, ne yaptığını bilmeyen bir bebek, bir çocuk gibi cahil" olduğunu söylemiştir. Bir çocuk henüz içinde bulunduğu toplumda sosyalizasyon sürecini tamamlamadığı için davranışları toplum yapısına göre henüz şekillenmemiştir. Yaptığı davranışların ya da söylediği sözlerin toplum nezdinde karşılığını ve ne tür tepkilerle karşılaşacağını bilmeden davranmaktadır. Neytiri, kendi kültürlerine değerlerine, yaşayış tarzlarına karşı Sully'nin yabancı oluşunu bir çocuğun üyesi olduğu toplumdaki konumuyla eşleştirmiştir. İkisi de (çocuk benzetmesi ve Sully'nin bulunduğu konum) içinde yaşadıkları toplumun görece yabancısidir. Netice olarak davranış ve tutumlara yönelik entegrasyonun başarıyla sonuçlandığının göstergesi olan sosyal kırılma anı, başrol karakterine artık yabancı gibi muamele edilmemesi ve kendilerinden birisi gibi davranılmasıdır.

6.7. Yurttaşlık entegrasyonu

Yurttaşlık entegrasyonu, "yurttaşlığa dair asimilasyon (Gordon, 1964) aşamasından uyarlanmıştır. Gordon (1964: 70-71) yurttaşlığa yönelik asimilasyonu, ev sahibi toplumla değer ve güç çatışmasını içeren herhangi bir konu sebebiyle karşı karşıya kalmamayı ifade etmektedir.

Bu entegrasyon aşaması bir yönüyle kişinin kimlik tanımlamasını göstermektedir. Kişinin ben kimim sorusunu hangi kültürel öğelerle tanımladığını yansıtmaktadır. Sully kendini Omaticaya'lı olarak tanımlayarak Na'vilerle özdeşlik kurmuştur. Na'vilerin değerlerini onlar gibi algıladığı ve gördüğü için topluma kabul edilmiş ve yurttaşı olmuştur. Burada yurttaşlık, başarı gösterilen bir sürecin sonunda ödül olarak elde edilen hak kazanımıdır. Günümüz entegrasyon politikalarında gözlemlenebilen bir durumdur. Ulaşılması gereken hedefi temsil eden başarılı bir entegrasyonun sonucunda verilmiş bir ödüldür. Bir göçmenin ev sahibi toplumun değerlerinin tamamını ya da çoğunluğunu kabul etmediği durumda çatışma yaşanmaktadır. Senin kültürün ve benim kültürüm çatışmasını kapsayan bir güç çatışmasına da dönmektedir. Bunun neticesinde göçmen ve ev sahibi toplum anlaşmazlık içine girmektedir. Ancak yurttaşlık entegrasyonu o toplumun değerlerinin çoğunu kabul etmeyi ifade etmektedir. Bu entegrasyon aşamasında, asimilasyoncu bir bakıştan farklı olarak bir göçmen ev sahibi toplumun tüm değerlerini benimsemek zorunda değildir. Ev sahibi toplumun birçok değerini ya da köken kültürüyle çatışmayan değerlerini kabul etmiştir ancak kendi köken kültürüne ait değerleri de kaybetmemiştir. Buradaki asıl nokta ev sahibi toplumla en azından asgari düzeyde ortak değerler oluşturabilmektir. Bunun yanında göçmenin kendi bireysel ve toplumsal varlığıyla özdeşleşmeyen değerleri bir güç çatışmasına çevirmeden, diğerinin kültürüne saygılı olmayı ve mesafeli durmayı kapsamaktadır. Filmde Sully, Na'vilerin doğayla olan ilişkisini ve bütünleşmesini tam anlayamasa da onları böyle kabul etmiş ve yapabildiği kadar iştirak etmiştir. Çünkü geldiği kendi dünyasında doğaya böyle atfedilen bir değer yoktur. Bu sebeple doğayı, doğadaki tüm canlıları kısacası her şeyi kapsayan bir enerji döngüsüne yönelik değer atflarının tamamını anlamamasına rağmen, çatışma yaratmadan, saygı duymayı öğrenmiştir. Filmin ilerleyen sahnelerinde Na'vi halkının buna yönelik değerlerini anlamlandırabildiği kadarıyla davranışlarına yansıttığı görülmektedir. Örneğin hava insanlarıyla savaşa girmeden önce kutsal ağaç vasıtasıyla, Eywa'nın onu duyacağını düşünerek dua etme davranışı göstermiştir.

Neticede Na'vi halkı, Sully'den sosyal yapılarına uygun sosyal becerileri kazanmasını beklemektedir. Sully'nin kendi köken kültürel kalıplarıyla içinde bulunduğu topluluğun kültürüne direnmediği aksine onların kültürünü ve değerlerini öğrenmeye odaklandığı dikkat çekmektedir. Bu süreçte herhangi bir konuda halkla değerler veya güç çatışmasına girmediği, onlarla karşı karşıya kalmadığı görülmektedir. Yaşanan sürecin sonunda tıpkı topluluğun bir üyesi gibi görünür olmayı ifade eden kimlik kazanma seremonisi yapılmıştır. Vecoli (1995:77) akültürasyon (kültürleşme) ve asimilasyona yönelik pratiklerin etnik kültür ve topluluk tarafından filtrelendiğini ve düzenlendiğini vurgulamıştır. Bireylerin kendi kökenlerini görmezden gelerek değişebildiklerini ancak grup statüsündeki değişikliklerin bireysel olgulardan daha çok kolektif temelli gerçekleştiğini belirtmiştir.

Ek olarak, yurttaşlık entegrasyonu dışarıdan bir kişinin Na'vilerin toplumsal beklentisine ve yapısına uygun şekilde kazandığı bir statüdür. Na'vi halkında evlilik ve eş seçme pratikleri değerlendirildiğinde

toplumsal örgütlenmelerinde endogamik evlilikler yaşandığı görülmektedir. Sully'e halkın bir üyesi olmaya hak kazandıktan sonra kabile içinden bir eş seçme fırsatı verilmiştir.

8.Sonuç

Günümüz göç sürecinde entegrasyon aşamalarının farklı yoğunluklarda ve sırada gerçekleştiğini, bazı aşamaların hiç gerçekleşmediğini söylemek mümkündür. Uyarlanan entegrasyon aşamalarının da mutlak şekilde birbirine bağlı bir sırada ve önceden tahmin edilebilir bir sonuçta tecrübe edilmesi söz konusu değildir. Ancak Avatar (2009) filmi ele aldığımızda entegrasyon aşamalarının birbirleriyle ilişkili ve iç içe bir süreci kapsadığı söylenebilir. Sully'nin kimlik ve yurttaşlık entegrasyonunu tamamlamadan tutumlara yönelik entegrasyonu ve davranışa yönelik entegrasyonu gerçekleşmemiştir. Davranışa ve tutumlara yönelik entegrasyon paralel gelişen bir zamanlamayı içermektedir. Sully, Na'vilerin istediği yönde bir bütünleşme yaşamıştır. Yapısal/sosyal entegrasyon, ev sahibi toplumla daha derin bir bağ kurmayı ve her yönden bütünleşmeyi ifade etmektedir. Filmde Sully'nin kimliğini bir Omaticaya olarak tanımladığı, Na'vi halkına ve onların yaşadığı sosyo-kültürel ve coğrafi alana aidiyet hissettiği, sosyal yapılarına, sosyal ağlarına, kendine özgü örgütlenmelerindeki ilişkilere katılımının olduğu gözlenmektedir.

Film boyunca önemli bir noktayı, Sully'den eski yaşamıyla bağı tamamen koparması yönünde bir istek ya da bir beklentinin olmaması şekillendirmektedir. Na'vi halkında sadece kendi toplumsal örgütlenmelerine uygun şekilde bütünleşmesini içeren bir beklenti olmuştur. Bu bağlamda bu çalışma, Gordon'un asimilasyon aşamalarının neden entegrasyon aşamaları olarak uyarlandığını da izah etmektedir. Çünkü entegrasyon bireylerin orijinal kültürlerini korumalarına imkân veren anlayışı barındırırken, asimilasyon anlayışı orijinal kültürlerinden tamamen vazgeçmelerini istemektedir. Ebetteki köken kültürün olduğu gibi korunacağı anlamına gelmemektedir. Göçmen kökenli kişi orijinal kültüründe kendini tanımladığı unsurları tutmakta, ev sahibi toplumun kültüründe kendine uyan kültür unsurları almakta ve kendi kimliğini oluşturmaktadır. Hem köken kültürüyle hem de ev sahibi toplumla geliştirdiği bağlar ve etkileşim düzeyi kimliğin ve aidiyetin oluşmasını şekillendirmektedir. Aynı zamanda bu entegrasyonun boyutunu da etkilemektedir. Diğer yandan ev sahibi toplum içinde doğan ve büyüyen göçmen kökenli nesillerin, içinde buldukları koşullardan dolayı köken kültürlerini yeteri kadar içselleştirmedikleri söylenebilir. Bunlar, köken kültürünü yeteri kadar öğrenememe, köken kültürünü yansıtan sosyal olaylara maruz kalmama veya önceki kuşaklarla hiçbir iletişimin olmaması ya da köken kültürleriyle temaslarının hiç olmaması gibi koşullardır. Böyle bir durumda görece bir asimilasyondan bahsedilebilir. Ancak bu nesillerin göç etmiş önceki kuşaklarla bağı düşünüldüğünde az ya da çok bir kültürel aktarım süreci söz konusudur. Diğer yandan, ulaşım ve iletişim alanında gelişen teknoloji köken kültürle bağların sürdürülmesini kolaylaştırmıştır. Gordon'un öne sürdüğü gibi tek boyutlu, tek yönlü mutlak bir asimilasyondan bahsetmek kültürel temasın devam ettiği şartlarda imkansızdır. Birtakım kültürel değişimler yaşanması kültürel temasın doğasında mevcuttur. Bu bir kültürün tamamen yok olması ve yerine farklı bir kültürün kazanılması demek değildir (Burada daha kapsamlı bir tartışma konusu olduğu için zorla ya da yaptırımla olan kültürel değişimler hariç tutulmuştur). Ancak kişi kendisi isterse kendi köken kültürünü görmezden gelerek var olmaya çalıştığı bu yeni toplumda daha çok yeni tanıştığı kültürel öğelerle kimlik kazanmaya ve görünür olmaya çalışabilir. Kültür, doğal süreçte içselleştirdiğimiz ve davranış pratiklerimize dönüştürdüğümüz, hatta bakış açımızı, değer yargılarımızı belirlediğimiz bir çekirdek oluşumdur. Kültür, kimlik dediğimiz kendimizi tanımlama ve var etme biçimimizi belirleyen en önemli yapı taşıdır. Dolayısıyla kendi kültürel pratiklerinden vazgeçme, görmezden gelme gibi kasıtlı davranışların köken kültürün tamamıyla yok olmasına sebep olmadığı söylenebilir. Yeni göç eden birisi için ev sahibi toplumun çekirdek(ana) kültürünü öğrenmesi ve yeniden sosyalleşmeye maruz kalması süreci, o zamana kadar edindiği köken kültürün ve yetiştirdiği çevrenin değer yargılarının ona sunduğu bakış açısı dahilinde gerçekleşmektedir. Özellikle teknolojik gelişmeler ve küreselleşme, ulaşım ve iletişimin akışkanlığını arttırmıştır. İletişim ve ulaşımındaki gelişme ve hız bir

göçmenin köken kültürüyle olan bağlarına hatırlatıcı unsurlar sağlamaktadır. Akrabalarıyla anlık görüşme, yaşanan mutlu ya da üzüntülü bir habere senkronize bir şekilde ayrı ülkelerden aynı duyguları paylaşmak, köken ülkedeki gelişmelerden her an haberdar olmak, radyo ve televizyondan kendi dilinde yayınlar gibi unsurlar köken kültürle bağların kopmamasında etkindir. Tüm bunlar günümüzde entegrasyonun daha geçerli ve makul olduğunu gözler önüne sermektedir.

Finansman/ Grant Support

Yazar(lar) bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

The author(s) declared that this study has received no financial support.

Çıkar Çatışması/ Conflict of Interest

Yazar(lar) çıkar çatışması bildirmemiştir.

The authors have no conflict of interest to declare.

Açık Erişim Lisansı/ Open Access License

This work is licensed under Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License (CC BY NC).

Bu makale, Creative Commons Atıf-GayriTicari 4.0 Uluslararası Lisansı (CC BY NC) ile lisanslanmıştır.

Kaynaklar

- Alba, R.D. (1976), Social Assimilation Among American Catholic National-Origin Groups. *American Sociological Review*, Vol. 41 (December), s.1030-1046.
- Alba, R. D. (1981), The Twilight of Ethnicity Among American Catholics of European Ancestry, *The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science*, 454(1), s.86-97. doi:10.1177/000271628145400108
- Alba, R. ve Nee, V. (2003), *Remaking the American Mainstream: Assimilation and Contemporary Immigration*, Cambridge: Harvard University Press.
- Berry, J. W. ve Sam, D. L. (2010), Acculturation: When Individuals And Groups of Different Cultural Backgrounds Meet, *Perspectives on Psychological Science*, 5(4), s. 472-481. Doi: 10.1177/1745691610373075
- Barkan, E. R. (1995), Race, Religion, and Nationality in American Society: A Model of Ethnicity: From Contact to Assimilation [with Comment, with Response], *Journal of American Ethnic History*, 14(2), s. 38-101. doi:10.2307/27500004
- Erdal, T. (2017), *Sözün Büyüsü Fuzûlî Şiirlerinde Varyantlaşma*, Ankara: Gece Kitaplığı.
- Esser, H. (2000), Integration and Ethnic Stratification, (Ed.: H. Esser, I. Light, C. Petry and G. Pieri), *Towards Emerging Ethnic Classes in Europe? Workshop Proceedings, Project Conclusions, Integration and Ethnic Stratification, Ethnic Economy and Social Exclusion*, Volume 1, Germany, s.49-84.
- Gordon, M. (1961), Assimilation in America: Theorie and Reality, *Ethnic Groups in American Lif.*, *The MIT Press and American Academy of Arts and Sciences*, Vol.90, No:2, Spring, s.263-285.
- Gordon, M. (1964), *Assimilation in America The Role of Race, Religion, and National Origins*, New York: Oxford University Press.
- Güvenç, B. (1994), *İnsan ve Kültür*, 6. Baskı, İstanbul: Remzi Kitabevi.
- İlhan, N. (2022), Türk Edebiyatında Belleğin Aktarıcısı Olarak Şehrazat'ın Çocukları: Büyükanneleler, (Ed.: N. Erbay ve Ö. F. Karataş), *Ulusal Kadın ve Medeniyet Sempozyumu Bildiriler Kitabı*, 25-26 Mart, s.121-137, Erzurum: Atatürk Üniversitesi Yayınları.
- Malinowski, B. (1999), *İlkel Toplum*, 2. Baskı, (Çev.: H. Portakal), Ankara: Öteki Yayınevi.
- Malinowski, B. (2000), *Büyü, Bilim ve Din*, 2. Baskı, (Çev.: S. Özkal), İstanbul: Kabalıcı Yayınevi.

-
- Malinowski, B. (2003), *Yabani Toplumda Suç ve Gelenek*, (Çev.: Ş. Yeğın), İstanbul: Epsilon Yayıncılık.
- Parsa, A.F. ve Edizler, G. (2011), Sinemasal Anlatıda Duygusal Zekâ Avatar (2009) Film Çözümlemesinde Olaylar ve Karakter Örüntüsü Üzerinde Duygusal Zekâ Göstergelerinin Analizi, *E-Journal of New World Sciences Academy*, 6, (3), s.614-630.
- Redfield, R., Linton; R., Herskovits. M., J. (1936), Memorandum for The Study of Acculturation., *American Anthropologist*, 38(1), s.149–152. doi:10.1525/aa.1936.38.1.02a00330.
- Ritzer, G. ve Stepnisky, J. (2012), *Çağdaş Sosyoloji Kuramları ve Klasik Kökleri*, 4. Baskı, (Çev.: I. Ertuna Howison), Ankara: De Ki Basım Yayın.
- Thijssen, P. (2012), From Mechanical to Organic Solidarity, and Back: With Honneth Beyond Durkheim, *European Journal of Social Theory*, 15(4), s. 454–470. doi:10.1177/1368431011423589
- United Nations Economic Commission for Europe and United Nations Population Fund, (2011), *Statistics on International Migration a Practical Guide for Countries of Eastern Europe and Central Asia*, Geneva: United Nations.
- Vecoli, R.J. (1995), Comment, Race, Religion, and Nationality in American Society: A Model of Ethnicity: From Contact to Assimilation [with Comment, with Response], *Journal of American Ethnic History*, 14(2), s.38–101. doi:10.2307/27500004.